

Acceptans & sanning

DEL 2

SANNINGSTEORIER

Det finns flera olika teorier om vad det innebär för ett påstående att vara sant, nedan följer tre av de mer betydelsefulla av dessa:

NOTERA: I många fall spelar det inte så stor roll vilken sanningsteori man bekänner sig till eftersom man i praktiken ändå måste titta på vilka skäl det finns för att tro olika saker.

KORRESPONDENSTEORIN

(1) *Korrespondensteorin*: Ett påstående är sant om det finns ett motsvarande (korresponderande) faktum i världen. Sanna påståenden görs sanna av hur världen ser ut.¹

¹Platon låter i dialogen *Sofisten* (240^d-241^a; 262b-263^e) ”en främlig” förespråka denna teori. Möjligen är detta första gången denna typ av sanningsteori förs fram explicit.

KORRESPONDENSTEORIN

”Sanning är överensstämmelse mellan ting och intellekt”¹

St. Thomas av Aquino
1225–1274)

¹*Veritas est adequatio rei et intellectus*, enligt egen utsaga ett citat från Isaac Israeli (Nyplatonist, 800-talet).

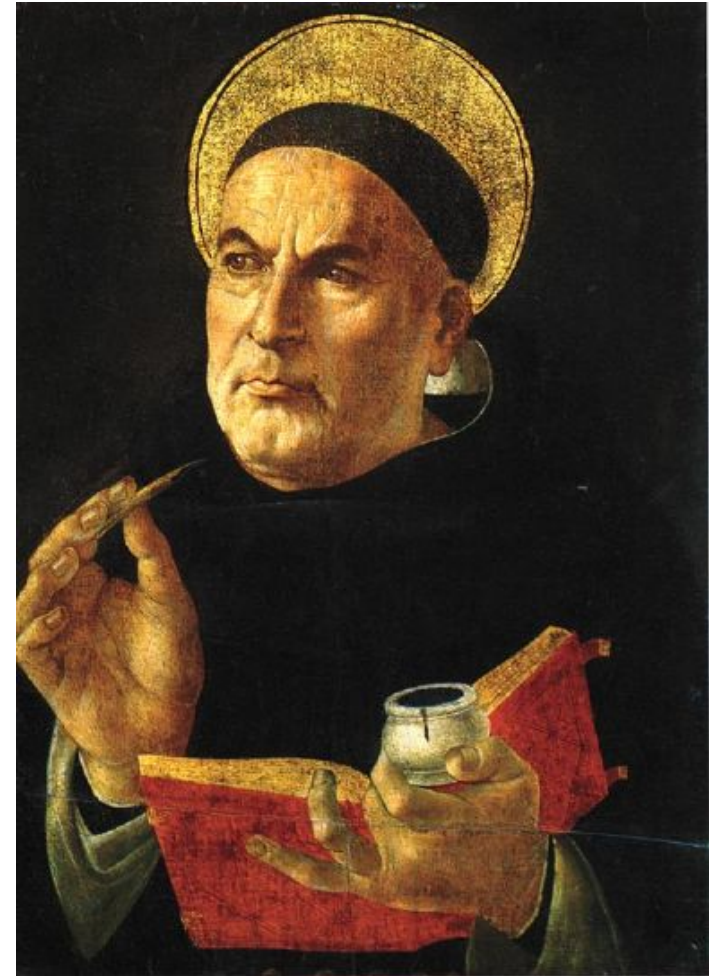

Fig. 11: *Thomas av Aquino*

KOHERENSTEORIN

(2) *Koherensteorin*: Enligt koherensteorin är en övertygelse sann om och endast om den tillhör ett koherent system av övertygelser.¹

¹Koherensteoretiker skiljer sig åt med avseende på (a) koherensrelationens natur (intern konsistens; entailment/konsekvens; mutual explanatory support), och, (b) hur de specificerar den/de mängd(er) som sanna övertygelser kohererar med (vad *vi* faktiskt tror; vad vi *skulle tro* om vi var fullt rationella; vad en allvetande varelse skulle tro).

KOHERENSTEORIN

What I maintain is that in the case of facts of perception and memory the test which we do apply, and which we must apply, is that of system. I contend that this test works satisfactorily, and that no other test will work. And I argue in consequence that there are no judgments of sense which are in principle infallible.

The test which I advocate is the idea of a whole of knowledge as wide and as consistent as may be.

(F. H. Bradley, “On Truth and Coherence”, 1909)

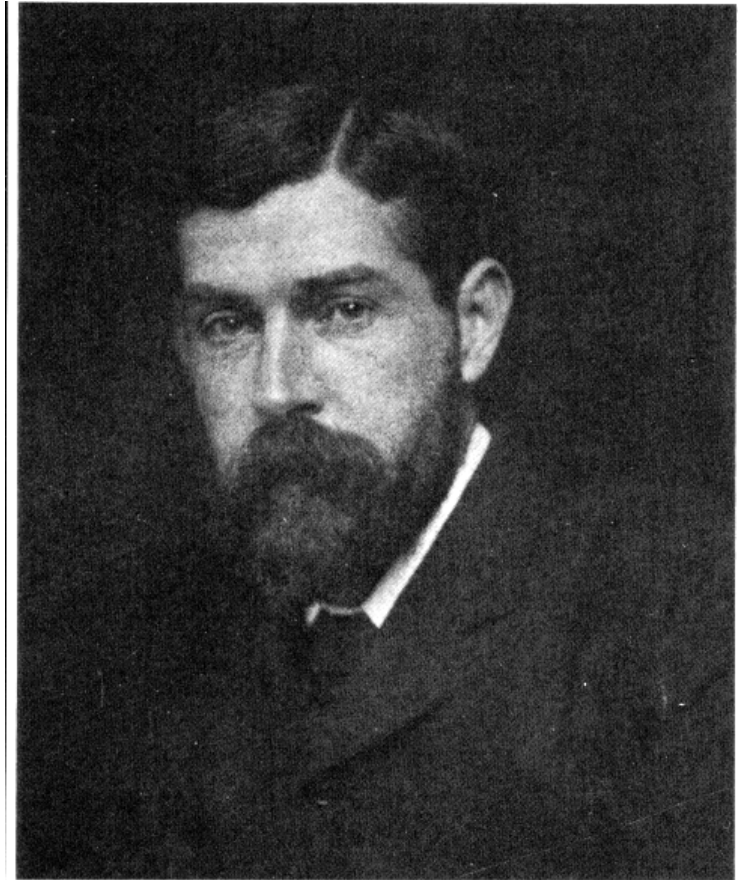

Fig. 12: *F. H. Bradley*

PRAGMATISM

(3) *Pragmatism*: ett påstående är att betrakta som sant om det *fungerar väl* som utgångspunkt för vad vi gör eller om det är vad som verkar mest troligt när vi undersökt alla möjligheter. (Vissa Pragmatiker menar att det är bättre att prata om vad som är rimligt eller orimligt att påstå snarare än vad som är sant eller falskt.)

PRAGMATISM

Any [...] idea that will carry us prosperously from any one part of our experience to any other part, linking things satisfactorily, working securely, saving labor; is true for just so much, true in so far forth, *true instrumentally*.

(William James, *Pragmatism*, 1907: 34)

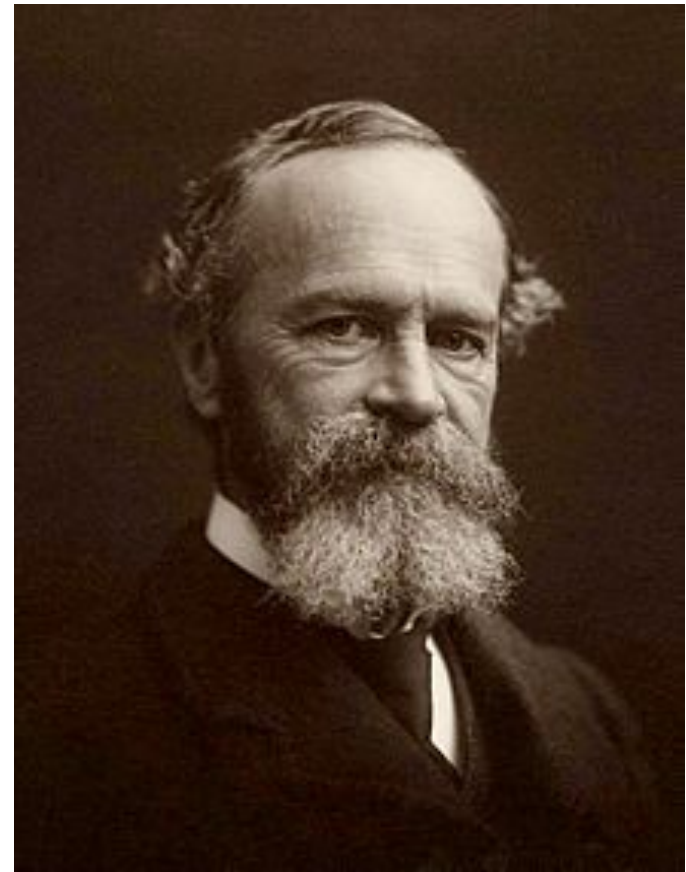

Fig. 13: *William James*

TYPER AV SANNINGSANSPRÅK

(1) *Empiriska*: påståenden som vi (åtminstone i princip) kan kontrollera gentemot världens konstitution.

(a) *Partikulära*: uttalar sig om enskilda ting.

(b) *Generella*: uttalar sig om klasser av ting. Två varianter: *statistiska* (uttalar sig om en delmängd av klassen), eller *universella* (uttalar sig om alla medlemmar av klassen).

(2) *Icke-empiriska*: påståenden som inte på ett avgörande sätt kan bedömas empiriskt.

(a) *Analytiskt sanna*: sanna i kraft av beståndsdelarnas innebörd.

(b) *Värderande*: Allt man kan visa empiriskt är vad folk tycker är värdefullt, inte vad som *de facto* är det.

(c) *Grundläggande metafysiska påståenden*: t.ex. De sanningsteorier vi diskuterade tidigare, eller Guds existens.

EN NOT OM ICKE-EMPIRISKA PÅSTÅENDEN

Även om det är så att *icke-empiriska påståenden* inte på ett avgörande sätt kan bedömas empiriskt så är det fortfarande så att man kan utvärdera dessa:

- (a) Icke-empiriska påståendemängder måste vara *internt konsistenta* och kan vara mer eller mindre *koherenta*.
- (b) Icke-empiriska påståenden kan backas upp med empiri genom att de stämmer mer eller mindre överens med empiriska data.
- (c) Man kan utvärdera de rättfärdigande skäl som ges till stöd för icke-empiriska påståenden.

Eller?

META-ETISK NATURALISM

I sin bredaste mening är meta-etisk/moralisk naturalism¹ idén att en tillfredsställande filosofisk redogörelse av moralen kan ges utan att lämna den naturliga sfären, i linje med en mer generell filosofisk naturalism. Enligt en sådan bred metafysisk naturalism är alla fakta naturliga fakta, fakta om världen, sådana som naturvetenskapen sysslar med.

¹en rad meta-etiska positioner vid sidan om olika typer av naturalistisk realism kan inordnas här, såsom de flesta former av non-kognitivism, misstagsteorin, och relativism.

ÖVNING

Vad är detta för typ av påstående?

“There are five, and only five, regular geometrical solids”

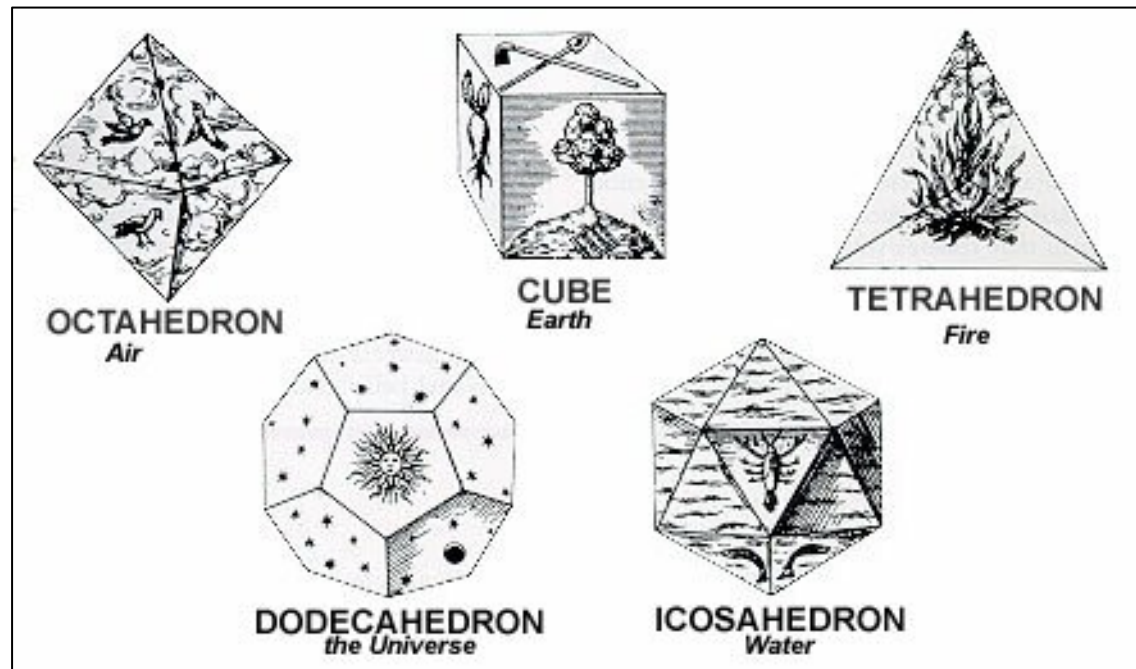

Fig. 14: *De platonska soliderna*

ÖVNING

Vad är detta för typ av påstående?

- (a) “The Demiurge is not only a rational craftsman but also a mathematician.”
- (b) “Blott mig själv jag älskar i Amanda!”
- (c) “Resa, Amanda, jag skall till aldrig skådade länder”
- (d) “Stoicismen utvecklades under den Hellenistiska eran”

VANLIGA FELSLUT

(1) *Question-begging*: Att förutsätta vad som skall bevisas.
Premissernas sanning är beroende av slutsatsens sanning.

(P1): Mord är moraliskt fel.

(P2): Abort är mord.

(C): Abort är moraliskt fel

Detta argument (trots att det är att betrakta som giltigt) “begs the question” eftersom “mord” inte är en värdeneutral term (till skillnad från t. ex. ”avdagatagande”). P1 behövs egentligen inte eftersom “mord” inbegriper “moraliskt fel”, dvs. $P2=C$.

VAD HÄNDER HÄR?

Once people come to see that there is no basis for the moral distinction between killing and deliberately withholding treatment so that a severely handicapped infant will die, the psychological burden of guilt and remorse will surely swing the other way: it will be consoling to know that in tragic circumstances one did the very best for all concerned by ensuring that death took place swiftly and painlessly.

(Helga Kuhse & Peter Singer, “Killing and Letting Die”)